

PUBLICACIONS DE L'ESCOLA
ELEMENTAL DEL TREBALL

RESUM
D'ORTOGRAFIA
CATALANA

EDITORIAL CATALANA, S. A.
SECCIÓ D'IMPRESA. — MALLORCA, ENTRE 257 I 259
BARCELONA

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

Escola Elemental del Treball

Urgell, 187 :: BARCELONA :: Telèfon 401 H.

ENSENYAMENTS PER A MANYANS,
FONEDORS I MODELISTES, PLANXIS-
TES, FUMISTES I CALDERERS, AUTOMO-
BILISTES, ELECTRICISTES, TEIXIDORS,
CONTRAMESTRES I EMPLEATS DE LA
INDÚSTRIA TÈXIL, FUSTERS, PALETES
I OPERARIS D'INDÚSTRIES QUÍMIQUES

MATRÍCULA: 5 PTES. L'ANY. MÉS 3'10 PTES. PER SEGELLS

Biblioteca pública i de préstec per als alumnes
Cursos Intensius de perfeccionament de fadrins
Cursets d'Humanitats gratuïts per als alumnes

Cursets d'Istiu preparatoris per a l'Ingrés - La matrícula
és gratuïta i s'obre el juny - L'haver passat per aquests
cursets facilita l'Ingrés als ensenyaments de l'Escola

**L'Escola Elemental del Treball és la Univer-
sitat del poble :: Obrers, matriculeu-vos-hi!**

Joan Jaume
Jerome
Baudouin

58986
676125

RESUM D'ORTOGRAFIA CATALANA

Merci Pau Vila
Fidel id

Joaquima Joan Vila
Fidel id

R.9.256

ÉS PROPIETAT

EDITORIAL CATALANA, s. a. - Secció d'impremta
Mallorca, 257 i 259 - Telèfon 58 G. - BARCELONA

I

VOCALS

1) Les vocals poden ésser fortes o febles. Totes les paraules de més d'una síl·laba tenen (feta excepció de certs mots compostos) una sola vocal forta, essent febles totes les altres. Així els mots, *canó*, *paper*, *manyà*, *fanal*, *caminar*, *romaní*, tenen forta només la vocal de la seva última síl·laba; els mots *càntir*, *fusteria*, *ametlla*, *festa*, *dàtil* tenen forta només la vocal de la seva penúltima síl·laba; els mots *fórmula*, *mecànica*, *família*, *glòria*, tenen forta només la vocal de la seva síl·laba antepenúltima.

Segons que un mot tingui forta la síl·laba última, penúltima o antepenúltima, és anomenat respectivament *agut*, *pla* o *esdrúixol*.

2) Una *e* forta pot ésser *oberta* o *tancada*. Igualment una *o* forta.

Són exemples de mots amb *e* oberta (segons la pronunciació barcelonina): *pes*, *cel*, *pensa*, *gresca*, *mercè*; i amb *e* tancada: *gens*, *encén*, *llest*, *calent*, *finestra*.

Són exemples de mots amb *o* oberta (segons la pronunciació barcelonina): *fort*, *repòs*, *porta*, *grossa*, *història*; i amb *o* tancada: *pou*, *cançó*, *ros*, *estómac*.

3) La *a* i la *e* febles es confonen en la pronunciació en gran part de les terres catalanes. Així els mots *manar* i *menar* són pronunciats igualment: ni en *manar* la primera *a* és pronunciada *a*, ni en el segon la *e* és pronunciada *e*; ambdues lletres són pronunciades amb un so fosc, intermedi entre *a* i *e*, que constitueix l'anomenada *vocal neutra* del català. Observeu també, per exemple, això mateix en les vocals finals dels mots *obra* (d'*obrar*) i *obre* (d'*obrir*), en les dels mots *rosa* i *mare*, o en les vocals primera i última del mot *perera*.

4) La *o* i la *u* febles es confonen també en la pronunciació en gran part de les terres catalanes, bo i pronunciant-se la *o* com si fos una *u*. Així el mot *poma* (amb *o* forta, tancada) en donar el derivat *pomera* que ja no té la *o* com a vocal forta, sinó la *e*, experimenta la conversió de la *o* en *u*, essent pronunciat el dit derivat igual que si fos escrit [*pumera*].

II

ORTOGRAFIA DE LES VOCALS DUBTOSES

1) Una vocal neutra d'una paraula pot correspondre a una *a* o bé a una *e* fortes d'una altra paraula de la mateixa família. La vocal neutra serà escrita segons la vocal forta a què correspongui. Així la paraula *passa* (forma de verb) ens donarà l'ortografia de les altres formes del mateix verb i de les altres paraules relacionades on la vocal corresponent sigui una vocal neutra; tindrem doncs *passar*, *passarem*, *passador*, *passera*, *passadis* escrits amb *a*, corresponent a la *a* forta de *passa*. Així mateix *deixa* ens donarà l'ortografia de *deixar*, *deixaria*, *deixament*, *deixadesa*.

Aquest procediment ens permetrà escriure correctament la vocal neutra d'un gran nombre de mots derivats, ho i atenint-nos a la vocal forta del seu primitiu. Així *taulada* (de *taula*), *teulada* (de *teula*), *creueta* (de *creu*), *serenor*, *assenar* (de *serè*), *carreró* (de *carrer*), *lleugeresa*, *alleugerir* (de *lleuger*), *ferrer*, *ferreria*, *ferreter*, *ferrets* (de *ferro*), *claror*, *claredat*, *aclarir* (de *clar*).

Hi alguns verbs de la segona conjugació amb dues formes d'infinitiu, tals com :

traure — *troure*

jaure — *jeure*

nàixer — *nèixer*

haver — *heure*

Aquests verbs presenten sempre totes les seves formes, com responen a la forma d'infinitiu en *a*. Així: *traïem, traguérem, traguessis, trauré, trauríeu, traïent*, etc. (malgrat *treure*); *havem, havia, hagués, havent*, etc. (malgrat *heure*).

2) La pronunciació d'una *u* feble en un mot pot correspondre a una *o* o bé a una *u* fortes d'un altre mot de la mateixa família. La vocal feble dubtosa serà escrita segons la vocal forta a què correspongui. Així la paraula *compte* ens donarà l'ortografia de les altres paraules que s'hi relacionen per llur significat i estructura i on la vocal corresponent sigui feble; tindrem doncs *comptar, comptava, comptaria, comptessis, comptador, comptaduria, comptabilitat*. Així mateix *gruix* ens donarà l'ortografia de *gruixut, gruixària, engruixir*.

Tenint això present, podrem resoldre el dubte entre *o* i *u* de moltes síl·labes febles en mots derivats, bo i atenint-nos a la vocal del primitiu. Així *enfortir* (de *fort*), *poruc* (de *por*), *curtedat, curtejar* (de *curt*), *ullet, ullera* (d'*ull*).

Són excepcions notables d'aquesta correspondència les formes següents de verbs de la tercera conjugació: *sortir* (malgrat *surt*), *cosir* (malgrat *cus*), *tossir* (malgrat *tus*), *escopir* (malgrat *escup*) i *collir* (malgrat *cull*). Igualment que *sortir*, escrivim *sortim, sortia, sortires, sortirà sortiria, sortís, sortint, sortit*, etc., i així mateix per als altres verbs; és a dir que és conservada la *o* en totes les formes de radical feble, malgrat la *u* de les formes de radical fort (*surto, surti*, etc.)

Cal tenir en compte les excepcions que s'ofereixen aparentment de la regla esmentada, per tractar-se de llatinismes pseudo-derivats, i no pas de derivats veritables. Així: *boca* dóna els derivats *bocada*, *bocassa*, i té el pseudo-derivat *bucal*; *dolç* dóna *dolçor*, *dolcesa*, *endolcir*, i té el pseudo-derivat *dulcificar*; *corb* dóna *corbat*, i té el pseudo-derivat *curvatura*, (vegeu l'altre llatinisme *curvilini*); *cònsol* dóna *consolat*, *consollesa*, i té el pseudo-derivat *consular*; *món*, amb el pseudo-derivat *mundà*; *concorrer*, amb *concurrent*, etc.

III

LA VOCAL NEUTRA FINAL

1) La vocal neutra en final de paraula és escrita generalment *e* en els noms substantius masculins, i *a* en els femenins. Exemples: *pare*, *mestre*, *bisbe*, *comte*, *pollastre*, *sostre*, *ase*, *espectacle*, *arbre*, *freixe*, *llibre*, *exemple*, *teatre*, *cilindre*, *concepte*, *pebre*, *cove*.

taula, *sella*, *mestra*, *fulla*, *palmera*, *cama*, *somera*, *pluja*, *estampa*, *finestra*, *regadora*, *nosa*, *boca*, *causa*, *aigua*, *alzina*, *cova*.

Hi ha, però, nombroses excepcions d'aquesta regla. Són, per exemple, noms femenins acabats en *e*: *base*, *catàstrofe*, *classe*, *el·lipse*, *espècie*, *febre*, *flaire*, *frase*, *higiene*, *hipèrbole*, *imatge*, *intempèrie*, *llebre*, *mare*, *piràmide*, *sèrie*, *silice*, *superfície*, *torre*; i masculins en *a*: *axioma*, *ciclista*, *cinema*, *cometa*, *dilema*, *diploma*, *dogma*, *drama*, *enigma*, *gimnasta*, *idioma*, *lema*, *monarca*, *papa*, *pirata*, *poeta*, *profeta*, *programa*, *reuma*, *sistema*, *telegrama*, *tema*, *trànsfuga*.

2) Alguns adjectius presenten la terminació *a* per a masculí i femení; així: *hipòcrita, agrícola, indígena, idiota, homicida, belga*. Altres, en gran nombre, tenen la terminació *e* per a tots dos gèneres; així: *noble, doble, alegre, notable, terrestre, celeste, cèlebre, infame, ximple, illustre, bilingüe, salvatge, jove, lliure, feble, possible, soluble*.

Hi ha adjectius que presenten la terminació *e* per al masculí i *a* per al femení. En són exemples: *exacte* (fem. *exacta*), *directe, apte, inepte, digne, agre, altre, ample, aspre, culte, esquerre, magre, negre, nostre, pobre, tendre*.

Els adjectius que tenen el masculí acabat en consonant i una forma diferent per al femení, tenen necessàriament aquesta en *a*; així *gropa* (de *groc*), *neta, freda, llarga, roja* (de *roig*), *esquerpa, lenta, anàloga* (d'*anàleg*), *obliqua* (d'*oblic*), *crua, ingènua, espontània, exigua, nova*.

3) En els verbs, la terminació *a* és la pròpia de la tercera persona del present d'indicatiu de la primera conjugació: *menja, camina, porta, canta, passa, parla, conta, obra* (d'*obrar*).

En la mateixa persona de les conjugacions segona i tercera, si hi ha terminació en vocal, aquesta és una *e*: *corre, omple, obre* (d'*obrir*).

També és escrita *e* la vocal neutra final dels infinitius: *batre, beure, seure, caure, absoldre, admetre, pondre, vendre, viure, veure, escriure, complaure, romandre, pendre, rebre, etc.*

4) Quan un nom o forma verbal termina en una *a* feble, aquesta vocal apareix convertida en *e* en les formes corresponents que puguin deduir-se'n, bo i afegint-li una altra lletra. Així, els plurals de *rosa* i *tema* (formats amb l'afegiment d'una *s*) seran escrits respectivament *roses* i *temes*; el plural de *pluja* serà *pluges*; *amiga* donarà *amigues*; *vaca* donarà *vaques*; *maça* donarà *maces*.

Així també tot escrivint *anava*, escriurem les seves formes germanes, *anaves*, *anàvem*, *anàveu*, *anaven*; així *deia*, però *deies*, *dèiem*, *dèieu*, *deien*; així *faria*, però *faries*, *fàriem*; així *sàpiga*, però *sàpigues*, *sàpiguen*.

Hi ha un petitíssim nombre de noms substantius terminats en *as*: *atlas*, *bóreas*, *càrdias*, *pàncreas*, *galimatias*, *judas*, *mecenas*.

IV

1) Els signes simples de les consonants catalanes són:

b	<i>be</i> (<i>alta</i>)	n	<i>ena</i>
c	<i>ce</i>	p	<i>pe</i>
d	<i>de</i>	q	<i>cu</i>
f	<i>efa</i>	r	<i>erra</i>
g	<i>ge</i>	s	<i>essa</i>
h	<i>hac</i>	t	<i>te</i>
j	<i>jota</i>	v	<i>ve</i> (<i>baira</i>)
l	<i>ela</i>	x	<i>xeix</i> o <i>ics</i>
m	<i>ema</i>	z	<i>zeta</i>

2) El so de *v* és confós amb el de *b* a Barcelona i a la major part dels indrets on parlen el català, semblantment al que passa en terres castellanes. Així *vida*, *savi* són pronunciats com si fossin escrits [*bida*, *sabi*].

3) La *g* té dos sons principals:

Un so igual al de *j*, davant les vocals *e*, *i*:
marge, *llegeix*, *girar*, *brogit*, *metge*, *trepitgi*;

i un altre so (so de *gue*), en altres posicions:
regar, *goll*, *segur*, *agre*, *signe*.

Perquè tingui aquest segon so davant *e* o *i* té d'anar seguida d'una *u*: *guerra*, *seguit*. En les combinacions *gua*, *güe*, *güi* es deixa sentir la *u*: *guany*, *següent*, *lingüístic*.

4) Existeixen en català dos sons distints de *s*: la *s* forta o sorda, i la suau o sonora; així el so de *s* en *pensa*, *sal*, *gras*, *rossa*, i el de *pesar*, *rosa*, *desembre*.

5) La *c* té dos sons:

Un so igual a *s* forta, davant les vocals *e*, *i*:
celler, *encendre*, *ciri*, *cim*;

i un altre so igual a *k*, en totes les altres posicions: *taca*, *córrer*, *cus*, *groc*, *clar*.

6) La *z* sóna sempre com la *s* suau: *zero*, *zinc*, *zona*, *salze*, *horitzó*, *alzina*, *esmorzar*.

7) La *r* té dos sons principals:

Un so suau entre vocals: *clara*, *mirall*, *cirera*,
o formant combinació de consonants: *cru*, *rebre*;

i un so fort, al començament de paraula: *rou-*

re, riu, roda; darrera de certes consonants: *folrar, somriure, honrat, israelita*, i quan és escrita doble: *ferrer, marrada, arròs*.

8) La *x* té dos sons principals:

Un so propi (*xeix*), en principi de paraula, en mig de paraula darrera consonant: *xarxa, xic, marxant*, o quan és escrita *ix* darrera vocal: *faixa, peix, moixó*;

i un so compost (*ics*), en altres posicions: *examen, exemple, exili, exordi*, pronunciats com si fossin escrits [*egzamen, egzemple, egzili, egzordi*] *màxim, extens, fixa, text, larinx*, pronunciats com si fossin escrits [*màcsim, ecstens, ficsa, tecst, larincs*].

9) Són consonants mudes:

La *h* en totes ocasions. Així *home, haver, ahir, vehement subasta* són pronunciats com si fossin escrits [*ome, aver, air, veement, subasta*].

b i *p* finals precedides de *m*. Així *tomb, camp, temps*, són pronunciats com si fossin escrits [*tom, cam, tems*]. Igualment la *p* de les combinacions *mpt* i *mpc*: *redemptor, assumpció*.

r final dels infinitius, no seguits d'una partícula afixada. Així *tornar, córrer, cosir*; però *tornar-hi, cosir-la* són pronunciats [*tornari, cosirla*]. També la *r* final de la gran majoria de les altres paraules: *bestiar, carrer, emperador, segur*.

t final precedida de *l* o *n*: *alt, encants, evidentment*, pronunciats com si fossin escrits [*al, encans, evidenment*].

SIGNES DE L'ALFABET CASTELLÀ NO USATS EN CATALÀ

Són *ch*, *k*, *ñ* i *y*.

1) El signe *ch* sols és usat en català (amb so de *c* o *k*) en el mot *chor* (castellà *coro*) i els seus derivats, *choral*, *chorejar*, *chorista*.

És freqüent la correspondència del signe *ch* en castellà amb el signe *tx* català darrera vocal i amb *x* en altres casos. Així, a les paraules castellanques *flecha*, *chapa*, *marchar*, *colcha*, *chimenea*, corresponen les catalanes *fletxa*, *xapa*, *marxar*, *conxa*, *xemeneia*.

2) El so representat algunes vegades en castellà per *k*, és representat sempre en català per *qu* davant *e*, *i*, i per *c* en els altres casos. Així, a les paraules castellanques *kermes*, *kiosco*, *kilómetro*, *kanguro*, corresponen les catalanes *quermes*, *quiosc*, *quilòmetre*, *cangur*.

3) El so que en castellà és representat per *ñ*, ho és en català per la combinació *ny*. Així a *caña*, *buñuelo*, *puño*, corresponen en català *canya*, *bunyol*, *puny*.

4) La *y* no és usada en català, llevat del cas de formar la combinació *ny* en els mots com *canya*, per tal de representar el so d'*enya*. El so que en castellà és representat de vegades per *i* (*i* llatina)

i altres per *y* (*i grega*), en català és representat sempre per *i*. Així, a les paraules castelleses *rey*, *joyero*, *yodo* corresponen en català *rei*, *joier*, *iode*.

Els signes esmentats apareixen en alguns noms propis i mots estrangers. Igualment en mots d'aquests trobem la *w* (ve doble) pronunciada generalment com a *v*. El signe *ch* hi apareix amb diversos valors de pronunciació. Exemples: *lunch*, *yacht*, *Aymerich*, *Bosch*, *York*, *Núñez*, *Maynés*, *wagnerià*, *darwinisme*.

VI

SIGNES DE L'ALFABET CATALÀ NO USATS EN CASTELLÀ

Són *ss*, *ç* i *ll*.

1) Quan el so de *s* forta s'escau entre vocals, és escrit doblant la lletra, cosa que no s'esdevé en castellà, on sols hi ha un so de *s* (el de la *s* forta). Així escriurem amb dues *esses* paraules com *grossa*, *passar* (corresponents a les castelleses *gruesa*, *pasar*); però en canvi *usar*, *permisos* (on la *s* té el so suau).

2) La lletra *ç* (ce trencada) és usada per substituir la *c* amb so de *s* forta quan no va davant una de les vocals *e*, *i*. Així, a les formes de verb (amb *c*) *vèncer*, *vences*, *vencem*, *vencia*, *vencis*, corresponen les formes germanes (amb *ç*) *venço*, *venç*, *vençut*; a la forma de plural *places*, una forma singular *plaça*; a la forma *comerciant*, la

seva relacionada comerç; a les formes felicitat, felices, les seves relacionades felix, felixos.

Són escrites especialment amb ç les paraules derivades acabades en -ança i -ença. Així, *esperança* (d'*esperar*), *creença* (de *creure*), *semblança* (de *semblar*), *prometença* (de *prometre*), *enyorança* (d'*enyorar*), *temença* (de *témer*).

Ultra les formes de verb i les terminacions esmentades, el so de s forta és representat per ç en el mots següents:
acunçar, *agençar*, *alçar*, *amençar*, *arboç*, *arç*, *arçó*, *argenc*,
arromançar, *arronçar*, *avançar*, *avenç*;

balanç, *balança*, *balbuç*, *balç*, *beç* (nom de planta), *boç*,
braç;

ça, *cabeç*, *cabeça*, *caçar*, *calç*, *calça*, *calçotets*, *calçar*, *cançó*,
capça (de col, de bròquil), *capçal*, *capçana*, *capçó*, *capçar*, *cerç*,
çò, *començar*, *comerç*, *cuguç*, *curaçao*;

destroçar, *dolç*, *dreçar*;

encalçar, *eriçó*, *eriçar*, *escorç*, *escorça*, *escorçó*, *escurçar*, *es-*
merçar, *estruç*, *esvinçar-se*;

faç, *façana*, *falç* (castellà hoz), *força*, *França*;

glaç;

jaç, *jonça*;

llaç, *llança*, *llançar*, *llençar*, *llenç*, *llençol*, *lliç* (castellà lizo),
lliça, *lliçó*, *lluç*;

maç (manat), *maça* (castellà maza), *mançanilla*, *març*;

novençà;

parçoner, *peça*, *pedaç*, *pinça*, *pitança*, *plaça*, *plançó*, *ponçó*,
Provença, *puça*;

raça;

solaç;

terç, *terça*, *terliç*, *torçar*, *torçó*, *traç*, *traça*, *traçar*;

unça;

variça, *veça*, *vençó*.

Com aquest mots, els seus derivats. Així: com *alçar*, escriu-
rem *alçària*, *realçar*, *exalçar*; com *dreçar*: *adreçar*, *endreçar*,
endreç, *endreçada*, *redreçar*; com *pedaç*: *apedaçar*, *espedaçar*;
com *plaça*: *desplaçar*, *emplaçament*, etc.

3) La combinació de les dues *eles* amb el punt volat en mig (*U*) és usada sempre que és qüestió de la duplicació de la *l*, i no de la unió convencional de dues *eles* per a representar el so d'*ella* (*U*).

Havent-se viciat la pronunciació en el sentit de reduir al so d'una sola *l* la *l* doble d'un gran nombre de paraules, no ens donarà sempre un criteri ortogràfic la simple transcripció de la pronúncia corrent. Cal, doncs, tenir a la vista la llista següent de les paraules més usuals entre aquelles que han d'ésser escrites amb *l* doble :

al-legar, al-legria, al-legro, al-leluia, al-licient, al-ligació, al-literació, al-locució, al-lodial, al-ludir, al-lotropia, al-lucinar, al-luvó, ampul-lós, apel-lació, aquarel-la, armil-lar, axil-lar;

bacil-lar, bagatel-la, bèl-lic, bel-ligerant;

cal-lígraf, cancel-lar, capil-lar, caravel-la, carretel-la, cavil-lar, cel-la, cèl-lula, circumval-lació, col-laborar, col-lació, col-lapse, col-lateral, col-lecció, col-lega, col-legi, col-legir, col-ligar, col-lisió, col-locar, col-loqui, compel-lir, constel-lació, corol-la, corol-lari, cristal-lí;

damisel-la, destil-lar;

el-lipse, emol-lient, escarapel-la, estel-lar, excel-lent, expel-lir; fal-laç, fal-lera, fal-lible, fil-loxera, flagel-lar, fol-licle, fragatel-la, fregitel-la, fumarel-la, futil-la;

gàl-lic, gal-licisme, gal-linaci, goril-la;

hel-lènic;

idil-li, il-lació, il-legal, il-legítim, il-lès, il-liberal, il-lícit, il-limitat, il-lògic, il-luminar, il-lús, il-lustrar, imbecil-litat, impel-lir, instal-lar, intel-lecte, intel·ligència, interpel-lar;

libèl-lula, lil·liputenc;

mal-leable, maxil-lar, medul-la, mel-liflu, metàl-lic, metal-loide, mil-lenari, mil·lèsim, miscel·lània, mol·licie, mol·lusc, mortadel-la;

novel-la, nul-la, nul·litat;

ombrel-la, oscil-lar;

pal-ladi, pal-li, pal·liar, pàl·lid, papil-la, paral·laxe, paral·lel, paral·lelogram, parcel·la, partícel·la, pastorel-la, pel·lícula, pol·

al·legoria

len, procel-lós, buel-la, pul-lular, pupil-la, pusil-làtime, putxi-nel-li;

rebel-lió, refocil-lar, repel-lir;

satèl-lit, sibil-la, sigil-lar, sil-laba, síl-labus, sil-logisme, sol-lícit;

taral-lírot, tarantel-la, tel-lur, til-la, titil-lar, tranquil-litat;

vacil-lar, varicel-la, vel-leítat, violoncel-lista, vitel-la;

xarel-lo, xinell-la, xitxarel-lo;

Cal considerar també els derivats d'aquests mots; així de *il-lús* tenim: *il-lusió, il-lusionar, desil-lusió*, etc.; de *cèl-lula*: *cel-lular, cel-luloide*, etc.

El punt volat de *ll* no pot ésser substituït en l'escriptura per un guionet, com l'en veiem sovint en treballs impresos, per manca del signe corresponent en algunes màquines tipogràfiques.

VII

ORTOGRAFIA DE *g* I *j*

Escriurem *g*, i no *j*, davant *e*, *i*. Així, tot i escrivint *menjar* (amb *j*), escriurem *menges, mengem, mengi, mengera* (amb *g*); malgrat de *viatja* (verb), escriurem *viatges, viatgem, viatgi, viatger, viatge* (nom substantiu).

Fan excepció d'aquesta regla alguns mots com *jerarquia, jeroglífic, jeure, jersei, majestat*; aquells on apareixen les combinacions —*jecc*— i —*ject*—, com: *objecció, subjecció, objecte, adjec-tiu, injectar, projecció, conjectura*, i alguns noms propis, com *Jesús, Jerusalem, Jeroni, Jeremies, Jehová*.

VIII

ORTOGRAFIA DE LA *x*

La *x* amb el seu so propi (*xeix*) és escrita amb una *i* al davant (*ix*) darrera *a*, *e*, *o*, *u*. Així, *baix*, *uixer*, *boix*, *eixut* on la *i* és muda, i no serveix sinó per a donar a la *x* el seu so propi en lloc del compost (*ics*) que altrament tindria.

No posarem la *i* davant la *x*, quan la vocal anterior és una *u* formant part d'un diftong; així, escriurem *rauxa*, *disbauxa*.

IX

ORTOGRAFIA DEL SO FINAL DE *tx*

En fi de paraula escriurem *tx* en els pocs mots, els derivats dels quals presenten aquesta mateixa combinació. Així *despatx*, *esquitx*, *tatx*, *empatx*, *safaretx*, *cartutx*, respectivament relacionats amb *despatxar*, *esquitxar*, *tatxar*, *empatxar*, *safaretx*, *cartutxera*.

En el cas de no existir *tx* en l'interior de paraula, tampoc serà escrit *tx* al final, sinó sinó *ig* davant una vocal distinta de *i*, i *g* davant *i*. Així: *maig* (magenc), *oreig* (orejar), *mig* (mitjà), *boig* (boja), *fuirg* (fugir).

ORTOGRAFIA DE *m i n*

1) Davant *b, p i m* cal escriure sempre *m*.

ambre, embenar, combustible, sembla;
pàmpol, emplujat, temple, compadir;
immens, immortal, commoure, emmirallar.

Són excepcions: *granment, tanmateix, benme-reixent, etc.*

2) Davant *f* escriurem *m*, llevat de les paraules començades per *con, en, in*, la *n* dels quals prefixos no és canviada per una *m*.

simfonia, triomf, àmfora, limfa

confegir, confessar, confondre

enseinat, enfebrat, enfosquir

inflar, infern, infinit

Són excepcions: *èmfasi, emfisema, emfiteusi, emfraxi.*

Davant *n*, la pronúncia indica clarament si cal escriure *m o n*.

m-n — *condemnar, solemne, columna, amnistia.*

nn — *ennegrir, innovació, ennuvolat, perenne.*

Davant les altres consonants, escriurem *n* per regla general.

tancar, encarir, concert, enyorança

venda, endolat, indret

orenga, àngel, canonge
 penjar, gínjol, conjuguar
 enlairar, enllestir
 enquesta, conquerir, inquietud
 enriquir, honra, conreu
 consirós, pensar, dansa
 interior, ventada, pintar
 convenir, canvi, envèja
 gronxar, punxa, anxova
 onze, donzella, benzina

Són excepcions: *comte* (castellà: *conde*), *impremta*, *femta*, *domtar*, *somriure*, *premsa*, *tramvia*, *Samsó*, etc., i les paraules formades amb el prefix *circum-*, com *circumstància*, *circumval·lació*.

XI

CONSONANTS FINALS DUBTOSES

El dubte s'ocorre sovint en haver de triar com a final d'un mot una lletra d'una de les tres parelles següents:

c-g t-d p-b

1) Darrera consonant o vocal feble, hom escriu *c*, *t*, *p* o *g*, *d*, *b*, d'acord amb la lletra que tinguin el seus femenins o derivats.

c-g)	<i>blanc</i>	(blanca)	<i>intrínsec</i>	(intrínseca)
	<i>llarg</i>	(llarga)	<i>pròdig</i>	(pròdiga)
t-d)	<i>tort</i>	(torta)	<i>límit</i>	(límitar)
	<i>verd</i>	(verda)	<i>àcid</i>	(àcida)
p-b)	<i>esquerp</i>	(esquerpa)	<i>príncep</i>	(principat)
	<i>verb</i>	(verbal)	<i>monosíl·lab</i>	(monosíl·laba)

Són excepcions les paraules *buit*, *aràbic* (malgrat *buida*, *aràbiga*) i les paraules en *-ec*: *mà-nec*, *càrrec*, *préssec*, *ròneg*, etc. (malgrat *manegar*, *carregar*, *presseguer*, *rònega*, etc.)

2) Darrera vocal forta cal escriure les consonants fortes *c*, *t*, *p*. Així:

<i>sec</i>	<i>manyanc</i> (malgrat <i>manyaga</i>)
<i>dret</i>	<i>blat</i> (malgrat <i>blader</i>)
<i>drap</i>	<i>rep</i> (malgrat <i>rebre</i>)

Són excepcions algunes paraules, com
demagog, *pedagog*, *buldog*, *zig-zag*;
fred, *aldehyd*, *assud*, *sud*;
adob, *aljub*, *baobab*, *enxup*, *cub*, *tub*, *club*;
els noms femenins en *-etud* i *-itud*, com *quietud*,
sollicitud;
i alguns noms propis, com
Alfred, *David*, *Madrid*, *Bagdad*, *Job*, *Jacob*.

XII

ORTOGRAFIA DE LA *q*

Escriurem *q*, i no *c*, davant d'una *u* que formi diftong amb la vocal següent. En aquest cas escriurem dièresi damunt la *u*, si la vocal següent és una *e* o bé una *i*. Així:

quatre, quan, obliqua, quadrilàter, equador;
freqüent, eqüestre, qüestió, obliquès;
obliquitat;
aquós, quota, aliquota, quocient, quotidia.

Davant *u* que no formi diftong amb la vocal següent, cal escriure *c*. Així:
cua, evacuar, acuitat, vacua, vacuïtat.

XIII

ORTOGRAFIA DE *b* I *v*

1) Davant *l* i *r*, no escriurem mai *v*, sinó *b*.
Així: *problema, poble, braç, pobre, rebre, cobrir, obrer.*

2) Dins les diferent formes d'un mateix mot i dins els mots d'una mateixa família, la consonant que alterna amb una *u* és la *v*, i la que alterna amb una *p* és la *b*. Així:

(*nou*) *nova, novell, renovar*

(*escriure*) *escrivim, escrivís, escrivà, escrivent*

(*beure*) *bevem, bevia, bevedor, beverri*

(*hauré*) *havem, havent, haver*

(*llop*) *loba, lobada*

(*estrep*) *estrebada, estrebar*

(*cup*) *cubell, encubellar*

En alguns casos, a una *b* o *v* dels primitius, corresponen respectivament *v* o *b* en els pseudo-derivats. Així:

calb dona *encalbir*, però té com a pseudo-derivats *calvicie, decalvar*.

berruga dóna *aberrugat*; pseudo-derivat: *verrucària*.
provar dóna *provatura*; pseudo-derivat: *probable*
avet dóna *avetosa*, *avetar*; pseudo-derivat: *abietina*
moure dóna *moviment*, *movible*; pseudo-derivats: *mòbil*, *mo-*
bilitzar, *mobilitat*, *automòbil*.

llavi té com a pseudo-derivat *labial*.

Cal notar: *saber*, *saberut*, etc.; però *savi*, *saviesa*.

Les terminacions del pretèrit imperfect d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació són escrits amb *v*. Així: *anava*, *anaves*, etc.

XIV

ORTOGRAFIA DE LA Z

1) Representant la *z* en totes posicions el so de *s* suau, serà emprada per a la transcripció d'aquest so en tots els casos, llevat de trobar-se entre dues vocals, cas en què aquell so és transcrit per una *s*. Així, tot escrivint:

nosa, *riquesa*, *camisa*, *causa*, *cosir*;

escriurem:

zenit, *zoologia*, *colze*, *benzina*, *catorze*.

2) Per raó etimològica, hom representa per *z* el so de *s* suau entre dues vocals, en alguns mots provinents del grec, com:

amazona, *àzim*, *bizantí*, *ozon*, *topazi*, *trapezi*,
paleozoic, *protozoari*.

El so de *s* suau és representat per *s* i no per *z*, en els mots *endinsar*, *enfonsar*, i en el prefix *trans*: *transigir*, *intresigent*, *trànsit*.

La lletra *s* tot i estant situada entre dues vocals, manté el so de *s* forta que té com a inicial de paraula, en els compostos formats amb certs prefixos. Així: *antesala*, *contrasegell*, *entresuar*, *sobresalt*, *unisexual*, *bisulfat*, *trisecció*, *asimètric*, *antisèptic*, *hiposulfit*, *monosèpal*, *disíl·lab*, *polisulfur*. (Compareu: *contraregistre*, *directangle*, *antireligiós*, *monorímic*, on no és pas doblada la *r* inicial dels mots *registre*, *rectangle*, etc.)

XV

ORTOGRAFIA DE LA *r* FINAL

1) Cal escriure *r* al final de tots els infinitius aguts: *comptar*, *menjar*, *saber*, *poder*, *sentir*, *be-neir*, *dar*, *fer*, *dir*, *dur*.

Escriurem també amb *r* final els infinitius plans, que no contenen una *r* suau en la seva darrera síl·laba: *témer*, *esprémer*, *plànyer*, *vèncer*, *créixer*, *ésser*, *córrer*.

Però sense *r* final els següents, acabats en *re* (amb *r* suau): *caure*, *rebre*, *perdre*, *creure*, *res-pondre*, *vendre*, *riure*, *cloure*, *veure*, etc.

2) Escriurem amb *r* final aquells noms els femenins o els derivats dels quals presenten una *r*. Així: *clar* (clara), *fuster* (fusteria), *càntir* (cantiret), *calor* (calorós), *segur* (segura), *flor* (flore-ta), *dur* (dura), *pòr* (poruc), *carrer* (carreró), *xiprer* (xiprerar); però (sense *r*): *pla* (plana), *cafè* (cafetera), *camí* (caminet), *abandó* (abandonar), *algú* (alguns).

XVI

ACENTUACIÓ GRÀFICA

1) L'accent gràfic és de dues menes: *greu* (*dibràs*) i *agut* (*algú*).

Quan una vocal ha d'anar accentuada, emprem l'accent greu damunt la *a*, la *e* oberta i la *o* oberta, i l'agut damunt les altres vocals.

2) Accentuarem els mots aguts acabats en alguna d'aquestes dotze terminacions (en què la *i* ni la *u* no formin part d'un diftong):

a e i o u
as es is os us
en in

Així: *replà donarà, cafè, començaré, camí, barceloní, però, opinió, ningú, oportú, homenàs, vindràs, comitès, digués, anís, dormís, repòs, seriós, banús, confús, encén, acetilèn, Dublín.*

No accentuarem: *espai, gripau, remeis, complaus* (amb *i* o *u*, de diftong).

3) Accentuarem els mots plans que no acabin en cap de les dotze terminacions esmentades (tenint en compte el mateix advertiment anterior respecte de la *i* i de la *u*).

Així: *epileg, diàfan, ròssec, anàvem, index, córrer, lícit, príncep, exàmens, càntir, diríeu*, (on la *u* és element del diftong *eu*).

No accentuarem en canvi: *mestre, diguè, guerro, exigu, galimatias, torres, ciris, pesos, ingenus, pensen, diguin*.

4) Accentuarem tots els mots esdrúixols. Així: *mètode, òliba, màxim, continua, tèbia, història, església, àrea, inteligència, família, hipèrbole, aquàrium*.

5) Accentuarem algunes paraules, que no haurien d'ésser accentuades segons les regles anteriors, per raó d'establir una distinció amb altres, amb les quals podrien confondre's.

Aquestes són :

bóta, bótes (recipient, per distingir de *bota*, calçat)

dóna, dónes (de verb *donar*, per distingir del substantiu *dona*, dones).

fóra (del verb *ésser*, per distingir de l'adverbi *fora*)

móra, móres (fruita, per distingir del femení de *moro*).

óssa, ósses (femení d'*ós*, per distingir de *ossa*, conjunt d'ossos)

pórca, pórcues, (nom de mesura, per distingir del femení de *porc*).

róssa, rósses (cavall de mala mena, per distingir del femení de *ros*).

vénen (de *venir*, per distingir de *venen*, de *vendre*).

6) Els monosíl·labs no són accentuats per regla general. Alguns, però, ho són, pel sol motiu d'establir una distinció amb altres mots escrits igualment.

Els únics monosíl·labs accentuats són :

bé, béns (castellà : *bien*)

cóm, cóms (nom substantiu, en contraposició a *com*, adverb i conjunció)

cóp, cóps (nom de mesura)

cós, cóssos (castellà : *coso*)

Déu (castellà : *Dios*), *déus, adéu, semidéu.*

és (del verb *ésser*, en contraposició al pronom reflexiu *es*).

féu (pretèrit del verb *fer*; castellà, *hizo*)

jóc, jócs (*joquer*, en contraposició a *joc*, de jugar).

mà (castellà : *mano*)

més (castellà : *màs*)

mèu, mèus (veu del gat).

mòlt, mòlta, mòlts, mòltes (participi de *moldre*)

món (castellà : *mundo*)

nét (castellà : *nieto*), *néta, nêts, nètes, renét, besnét*

ós, óssos (castellà : *oso*)

pèl (castellà : *pelo*), *pèls, repèl, contrapèl.*

què (pronom, en contraposició a *que*, pronom i conjunció).

sé (de *saber*)

sèu, sèus (castellà : *sebo*)

séc (castellà : *pliegue*)

sí (afirmació) pl. *sís*

só, sóc (d'*ésser*)

sòl (castellà : *suelo*), *sòls, subsòl*

són (d'*ésser*)

té (de *tenir*)

véns (de *venir*)

vés (d'*anar*, en contraposició a *ves* de *veure*)

véu (pretèrit de *veure*; castellà *vió*)

vós (pronom fort en contraposició a *vos*, equivalent a *us*).

DIVISIÓ EN SÍL·LABES

Per a la divisió dels mots en síl·labes, cal tenir present :

1) La *i* i la *u* febles situades entre dues vocals són consonants, i, per tant, formen part de la mateixa síl·laba que la vocal següent. Així :

no-ia, es-gla-ia, xe-me-ne-ia, de-ien, ve-iem;

ca-uen, di-uen, clo-uen, en-cre-uar.

La *i* (o *hi*) inicial seguida de vocal és també consonant.
Així: *iambe, iode, hièna*.

2) La *i* i la *u* febles no formen diftong amb la vocal següent, llevat el cas de la *u* darrera *g* o *q*. Així

his-tò-ri-a, sè-ri-e, pèr-du-a, su-pèr-flu-a;

llen-gua, o-bli-qua.

XVI

ÚS DE LA DIÈRESI

1) Per indicar que una *i* o una *u* (que no siguin consonants, com ho són en *noia, cauën*) no formen diftong amb la vocal precedent, escrivim damunt, el signe format per dos punts, anomenat *dièresi*, posat que no hagin de dur accent gràfic.
Així:

agraïa, agraiës, agraiën, veïna, heroïna, conduïres, conduïren, beneïssis, beneïssin, beneït, traduïble, creï, creïs, creïn, continuïtat, helicoida, diürn, saüc.

Escrivem, però, sense dièresi: *agraïem, agraiëu, veï, conduï, conduïrem, conduïreu, beneïs, beneïssim, beneïssiu, deífic*, subjectes a les regles de l'accentuació gràfica.

2) Són excepcions:

a) Els sufixos *isme* i *ista*. Així, escrivem sense dièresi: *egoïsme, altruïsme, panteïsta.*

b) Els infinitius i gerundius, així com les formes de futur i condicional dels verbs: *fruir*, *fruit*, *fruité*, *fruitria*.

c) Els mots formats amb algun prefix (*co*, *re*, *auto*, *contra*), adjunt a un altre mot començat en *i* o en *u*: *coincidir*, *reunir*, *autointoxicació*, *contraindicació*.

Escriurem, però, *reïxo*, *reïxes*, *reïx*, *reïxen*, *reïxi*, *reïxis*, *reïxin*, (formes del verb *reïxir*), per la confusió que altrament podria produir-se.

d) Les terminacions en *us* i *um* de certes paraules llatines: *harmòni*um, *oídi*um, *aquàri*um, *triumvir*, *Pius*, *Sírius*.

XVIII

L'APÒSTROF EN ARTICLES I PRONOMS

1) L'article definit masculí *el* pren la forma *l'* davant un nom començat en vocal o *h*. Així: *l'aire*, *l'ocell*, *l'home*, *l'esport*, *l'ull*, *l'ignorant*.

L'article definit femení *la* pren la forma *l'* davant un nom començat en *h* o en vocal que no sigui una *i* o una *u* febles. Així: *l'ànima*, *l'esposa*, *l'illa*, *l'última*, *l'oració*, *l'hèlix*; però (sense apostrofar): *la intenció*, *la unitat*.

És exceptuada la paraula *una* significant l'hora del rellotge. *Quina hora és?* — *La una*.

2) Els pronoms

me te se lo la ne

prenen també les formes elidides.

m' t' s' l' l' n'

davant un verb o partícula pronominal començats en vocal o *h*: *m'atreu, t'escrivia, s'avorrien, l'estima, m'agafa, m'hi portaven, s'ho creien, n'hi posaran.*

El pronom *la*, però, manté la seva forma plena davant un verb o partícula pronominal, començats en *i* o en *u* febles. Així:

la il·luminaven, la uniran, la hi portaran.

XIX

CONTRACCIONS DE PREPOSICIÓ I ARTICLE

Les proposicions *a, de i per* formen amb l'article *el* les contraccions

al del pel

i amb plural *els*, les formes

als dels pels

Escriurem doncs: *dónaho al teu germà; això és del teu pare; anava pel dret; ho he portat per als meus amics; gasta dels seus diners; volen pels aires.*

Les contraccions amb l'article singular són desfetes quan el nom següent comença en vocal o h. Així: *dóna-ho a l'avi; aquesta és l'entrada de l'hostal; volaven per l'aire.*

XX

PRONOMS ADJUNTS ALS VERBS

1) Els pronoms

me te se nos lo los ne

prenen les formes reduïdes

'm 't 's 'ns 'l 'ls 'n

quan van adjunts o afixats al verb i aquest acaba en vocal que no sigui u. Així:

forta'm, atura't, fondre's, veure'ns, pendre'l, miri'ls, vengui'n; però digueu-me, porteu-los, fugiu-ne, aviseu-nos.

2) Quan els pronoms afixats conserven una forma sil·làbica van units al verb per mitjà d'un guionet. Així:

dir-me, vesteix-te, aixecar-se, orientem-nos, sentint-lo, portar-los, colliu-ne, banyeu-vos, mireu-la, vés-hi, fes-ho, veure-us (reducció de vos).

3) El mateix sistema d'apòstrofs i guionets és usat en ésser qüestió de dos o de tres pronoms afixats al verb. Així:

*envia-me-les, deixeu-la-hi, dóna'ns-les, feu-nos-els
portar, fixar-s'hi, menjar-se-te-la, posar-se-t'ho.*

4) Les formes reduïdes

'm 't 's 'ns 'l 'ls 'n

són usades, ultra el cas d'afixació al verb, en combinació amb un altre pronom feble anterior acabat en vocal. Així:

*me'n dóna; se'l posa; te'ls pendrà; se'm menja la
fruita; se't guarirà; se'ns en reia; se'n va; se'n
duu el capell; se'ns el duu.*

No escriurem mai: *m'en dóna, s'el posa, t'els pendrà, etc.*
Com a excepció, però: *l'en treuen* (on l'és forma elidida del pronom masculí *lo* o *el*).

5) Sempre que la posició del pronom faci possible usar la forma reduïda (*'m*, per exemple) o l'elidida (*m'*) donarem la preferència a la segona. Així:

se m'ha menjat el préssec (i no pas *se'm ha...*);
me l'adoba; dóna-m'ho (i no pas *dóna'm-ho*); *me
l'hi posa* (i no *me'l hi...*); *me n'ha donat; se
l'hi coneix la taca.*

Enciclopèdia Catalana

VOLUMS PUBLICATS

- I.—LA CRISI DEL RÈGIM, per *A. Rovira i Virgili*.
- II.—EXPLORACIÓ POLAR, per *William S. Bruce*, traducció de *Carles Riba*.
- III.—ROMA, per *W. Warde Fowler*, traducció de l'anglès, per *J. de Fontcuberta*.
- IV.—FILOSOFIA CRÍTICA (volum doble), curset donat a l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1917, per *R. Turró*.
- V.—ASTRONOMIA, per *Arthur R. Hinks*, traducció de l'anglès, per *A. Desvalls i C. Riba*.
- VI.—NACIONALISME. Textos extrets dels llibres, escrits i discursos de *N'Enric Prat de la Riba*. Tria, sistematització i pròleg de *A. Rovira i Virgili*.
- VII.—ARITMÈTICA MERCANTIL (vol. dob.), per *Enric Vallès*.
- VIII.—EL RÈGIM JURÍDIC DE CATALUNYA, per *Martí Esteve*.
- IX.—GRAMÀTICA FRANCESA (vol. dob.), per *P. Fabra*.
- X.—EL MUNICIPI MODERN, per *F. Culi Verdaguer*.
- XI.—DOCTRINA ESTÈTICA DEL DR. TORRAS I BAGES, per *Mn. C. Cardó*.
- XII.—PISCICULTURA, per *J. Maluquer*.
- XIII.—EL PAPAT I ELS TEMPS MODERNS, per *W. Barry*, traducció de l'anglès, per *J. Carner*.
- XIV.—EL RENAIXEMENT, per *E. Sichel*, traducció de l'anglès, per *J. March*.
- XV.—LA CIVILITZACIÓ BIZANTINA, per *P. M. Bordoy-Torrents*.
- XVI.—PREHISTÒRIA CATALANA, (volum doble) per *P. Bosch Gimpera*.
- XVII.—HISTÒRIA D'ANGLATERRA, per *A. F. Pollard*, traducció de l'Anglès per *J. de Fontcuberta*.
- XVIII.—HISTÒRIA DE RÚSSIA (volum doble), per *A. Rovira i Virgili*.
- XIX.—L'ANTIC ORIENT, per *D. G. Hogarth*, traducció de *J. March*.
- XX.—ECONOMIA POLÍTICA (volum doble), per *S. J. Chapman*, traducció de *Manuel Reventós*.
- XXI.—ELS JOCS OLÍMPICS, per *J. Elias*, il·lustracions de *J. d'Ivori*.

RF. 1. 67

4011
197 12

PREUS:	
1 exemplar	Ptes. 0'25
50 exemplars	• 11'00
100 •	• 20'00